

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

1

Том 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Зільберт Валентина Сергіївна ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРИНЦИПИ ТА ДОСВІД	66
Костюк Михайло Анатолійович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДІВ ДЕРЖАВНОЮ КАЗНАЧЕЙСЬКОЮ СЛУЖБЮ УКРАЇНИ	68
Малюта Владислав Васильович ЩОДО НАЛЕЖНОГО СУБ'ЄКТА РОЗГЛЯДУ СКАРГИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВЛАСНИХ (САМОВРЯДНИХ) ПОВНОВАЖЕНЬ.	71
Негара Олена Віталіївна СЕГМЕНТУВАННЯ СТАТУСІВ НЕЗАЛЕЖНИХ ПОСЕРЕДНИКІВ І ЧЛЕНІВ ТРУДОВОГО АРБІТРАЖУ (ДЛЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЦІЛЕЙ).	75
Голоядова Тетяна Олексіївна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ЗГІДНО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ.	79
Панфілов Олег Євгенович ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ІТ-КОМПАНІЙ.	82
Сідор Михайло Іванович ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИНИ В ОПОДАТКУВАННІ В УКРАЇНІ.	85
Гуглей Віталій Вікторович ФІНАНСОВА ДИСЦИПЛІНА У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ.	89
Подольська Анастасія Андріївна ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ FATCA	91

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович ДЕРЖАВНА ВЛАДА КРИЗЬ ПРИЗМУ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ	94
Мельничук Ольга Степанівна ОБҐРУНТУВАННЯ ДОКТРИНИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УМОВАХ ПОСТМОДЕРНУ ТА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	97
Іванченко Ольга Миколаївна ЛЕГІТИМНІСТЬ ПРАВА В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	100
Кравченко Сергій Петрович ЮРИДИЧНИЙ ТЕКСТ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ПРОБЛЕМА АВТОРСТВА В КОНТЕКСТІ ОНТОЛОГІЇ ПРАВА	103
Чувакова Ганна Михайлівна ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ ТА АНОМІЯ	106
Антошина Ірина Володимирівна ІНФОРМАЦІЙНА ВЛАДА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.	109
Ковбасюк Степан Валерійович ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ	112
Дудник Руслана Миколаївна ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	115
Kobko-Odarii Viktoriia Serhiivna THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE LEGAL SYSTEM OF SCOTLAND	117
Іванчук Віра Євстафіївна ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	120
Гаркуша Євгеній Олексійович СПАДКОВІ ЕЛЕМЕНТИ В ЕСТЕТИЦІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ.	123

Список використаних джерел:

1. Chesterman S. We, the Robots? Regulating AI in the age of ChatGPT. Cambridge : Cambridge University Press, 2023. 215 p.
2. The EU Artificial Intelligence Act. URL: <https://artificialintelligenceact.eu/>
3. Thaler v. Vidal, 43 F.4th 1207 (Fed. Cir. 2022). WIPO. <https://www.wipo.int/wipolex/en/judgments/details/2098>
4. Report with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics A8-0005/2017. *European Parliament*. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_EN.html
5. Generative AI and Intellectual Property. Geneva : WIPO, 2023. 48 p. URL: <https://www.wipo.int/documents/d/frontier-technologies/docs-en-pdf-generative-ai-factsheet.pdf>

Ключові слова: генеративний штучний інтелект, правовий статус ШІ, авторське право, правосуб'єктність, інтенціональність, електронна особистість, юридично значущі тексти.

Keywords: generative artificial intelligence, legal status of AI, copyright, legal subjectivity, intentionality, electronic personality, legally significant texts.

Чувакова Ганна Михайлівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальної теорії права та держави,
кандидат юридичних наук, доцент,*

ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ ТА АНОМІЯ

Термін «деформація» є доволі поширеним серед гуманітарних наук, зокрема активно використовується в юриспруденції, психології, соціології для опису поведінки людини, соціальної групи або ж стану свідомості.

Деформацію правосвідомості можемо охарактеризувати як зміна її стану під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, коли окремі індивіди, соціальні групи або переважна більшість населення має сформовану «перекручену картину» правової дійсності, інакше кажучи цінності, уявлення, емоції і мотиви поведінки, які в змозі призвести до негативних соціальних наслідків [1, с. 63].

Основна дефініція терміну «цінність» – це значущість певних елементів реальності з огляду на їх здатність задовольняти духовні та матеріальні потреби, інтереси індивідів; це те, що цінує людина, щось важливе, значуще. Самі цінності наповнюють сутність людське життя і суспільство загалом. Цінність, крім того, можна описати як культурно зумовлений орієнтир відповідного у процесі задоволення тих чи інших потреб, якому властива трансцендентна природа і який виходить за межі суб'єктивної свідомості [2, с. 992].

Таким чином, цінності являються невіддільним компонентом у відносинах осіб з навколишнім середовищем. Разом з тим цінності мають властивість змінюватися в залежності від історичних змін, суспільних відносин та відповідних соціальних умов. До того ж цінність: є фундаментальною основою людського буття; їй властивий універсальний зміст для людини, життя, культури; має здатність набирати зовнішню символічну форму через конкретні думки, дії; на кінець, цінності, котрі ввібрала в себе особа, пронизують її духовний світ і стають невід'ємною частиною буття [3, с. 14].

Правові цінності доцільно визначати саме як типові правові цілі і відповідно засоби їх досягнення, що знаходять своє втілення у правових нормах. Такими можна вважати, по-перше, реальне уособлення значення права в житті суспільства – тобто безпека людини; по-друге, забезпечення гарантованого захисту прав, свобод, законних інтересів; по-третє, забезпечення істини, справедливості, зокрема при вирішенні юридичних питань; по-четверте, основоположні демократичні принципи права; по-п'яте, спеціальні юридичні механізми та засоби, які сприяють реалізації правових цінностей.

Правові цінності повстають і транслюються в праві, через що вважаються засобом відтворення. Вони уособлюють риси реальності, стабільності, стійкості; їм притаманні нормативність, а також оцінний характер. Являючись формою, що зумовлює відношення щодо правової реальності або певної життєвої ситуації, правові цінності, перш за все, визначають мотиви до законних дій суб'єктів та виступають особливим заохоченням, котре обумовлює залученість індивідів в правовому світі.

Таким чином, деформацією правових цінностей можна вважати своєрідний процес спотворення або руйнування основоположних правових уявлень, норм та цінностей, котрі повинні бути фундаментом для побудови правової держави. В наслідок чого втрачається довіра до права і правосуддя в цілому.

Наступним підходом, через який доречним буде пояснення деформацій свідомості являється аномія, яка характеризує своєрідний нормативний вакуум, тобто стан соціальної, нормативної дезорганізації, коли старі норми не здійснюють свій вплив на громадян, в той час як нова система не є сформованою. Таке становище може виникати під час економічних перетворень або ж різноманітних суспільних змін.

Також можна сказати, що визначальними причинами аномії є: невідповідність аспектів соціально-правового порядку; відступ від традиційних цінностей й значне класове розшарування, яке супроводжується соціально-економічними потрясіннями та знедоленням чималої частини населення; падіння моральних, а також етичних норм [4, с. 57].

Тому терміном «аномія» здебільшого описують кризовий, дезорганізований стан в суспільстві за якого застарілі норми не застосовуються, в той час як нові не прийняли або вони поки що не набули чинності.

Хочемо звернути увагу на девіантну форму поведінки, яка все ще залишається на високому рівні і зі свого боку породжує поширення аномії. Аномією

вважається дезінтеграція моральних цінностей у суспільстві, а також змішання ціннісних орієнтацій і як наслідок настає утрата орієнтирів у системі цінностей. Це така дезорганізація, котра з'являється в осіб через дезорієнтацію, яка є відповідним результатом певного соціально-значимого, конфліктного випадку й відповідно та чи інша особа стикається із розбіжними, неоднозначними нормами; чи обставини, коли такі вимоги неіснуючі. Одним із результатів є те, що деякі суспільні сфери, поведінка індивідів знаходяться поза нормативним регулюванням, а чимала частина населення вважає, що не є мусовим дотримання діючих правових норм або такі норми взагалі відсутні. Підкреслимо той факт, що аномія має свій прояв насамперед як значне зростання девіантної поведінки, збільшення рівня злочинності, поширенні лицемірства, соціальної байдужості і процесів маргіналізації суспільства [5, с. 135].

Враховуючи вищезазначені положення, можемо дійти висновку, що деформація правових цінностей та аномія є термінами, які використовують для опису соціальних процесів, в яких порушується стабільність і ефективність правової системи. Підкреслимо, що руйнування правових цінностей призводить до аномії, а в умовах аномії правові цінності не мають сили як такої, адже їх ніхто не дотримується.

Отже, зважаючи на умови сьогодення, поширеними причинами деформацій правових цінностей та аномії є кризовий стан суспільства, корупційні прояви у різноманітних сферах життєдіяльності, воєнний стан, поширення правового нігілізму, неповага до законів, права в цілому, а також соціальна несправедливість, яка подекуди зустрічається у суспільстві. З цього погляду, порушення загальноприйнятих норм людського співіснування й правових норм свідчать про дещо низький рівень культури особистостей, що в свою чергу призводить до деформації індивідуальної, групової і суспільної правосвідомості. Відтак, деморалізоване суспільство втрачає загальновідому поведінкову модель і відповідно досвід суспільних взаємозв'язків. В подальшому, вказане може призвести до появи суспільних груп, котрим властива замкнута система цінностей, адже вони не співзалежні з цінностями іншої частини об'єднання. В наслідок чого загострюється конфліктність та здійснюється маргіналізація суспільства.

Список використаних джерел:

1. Марусяк Т. С. Деформації правосвідомості: можливості соціологічного дослідження. *Соціальна психологія*. 2011. № 5 (49). С. 62–67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2013_4_11
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Жебровська К. А. Правові цінності у взаємодії правових систем: 12.00.01. Одеса, 2017. 222 с. URL: <http://hdl.handle.net/11300/7218>
4. Чувакова Г. М. Аномалії соціальної нормативності. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 56–60. URL: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.1.2021.09>

5. Tymoshenko V., Shakun V., Makarenko L., Galiy M. Marginal behaviour as a factor of the commission of an offence. *Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9. Iss. 28. P. 130–138. URL: <http://dx.doi.org/10.34069/AI/2020.28.04.16>

Ключові слова: деформація, правосвідомість, цінність, правова цінність, аномія, суспільство, правова поведінка.

Keywords: deformation, legal consciousness, value, legal value, anomie, society, legal behavior.

Антошина Ірина Володимирівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри загальної теорії права та держави,

кандидат юридичних наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНА ВЛАДА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасних умовах людство зіткнулося з новими викликами, зумовленими новим рівнем функціонування соціальних інститутів, серед яких особливо вирізняється такий специфічний інститут, як інформаційна влада, як особливий механізм соціального контролю та управління. На відміну від традиційних форм влади, вона діє через контроль над виробництвом, розподілом та інтерпретацією інформації, використовуючи цифрові платформи, алгоритми та медіатехнології. Інформаційна влада – це не лише політико-соціальне, а й правове явище, яке потребує системного та багаторівневого аналізу. «Інформаційна влада, як зазначає В. М. Бебик – здатність власників інформації шляхом отримання, селекції, тлумачення, компонування та розповсюдження інформації впливати на формування суспільної свідомості, спонукати суб'єктів політики та економіки до дій у заданому напрямі» [1]. Суть інформаційної влади «зводиться до здатності поширення за допомогою засобів масової інформації та міжособистісного спілкування певних ідей. Вона спрямована на те, щоб люди починали адекватно сприймати інформацію, що надходить і яка, у свою чергу, починає формувати алгоритм їхньої поведінки» [2, с. 15].

Інформаційна влада є складним, багатшаровим явищем, що має системну багатовекторну природу. Її вивчення вимагає звернення до різноманітного методологічного інструментарію, здатного враховувати як сутність інформаційної влади, так і структуру інформаційного впливу на різні інститути суспільства. В умовах цифровізації інформаційна влада виходить за межі класичних інститутів та набуває форми розподіленого впливу через цифрові технології, що потребує не лише наукового осмислення, а й етичної оцінки, а також правового регулювання.

Всебічне дослідження інформаційної влади пов'язане з такими важливими питаннями, як проблема штучного інтелекту – які цінності закладаються